

Kaiser László

Mátyás király Budapesten

Szövegkönyv Rózsa Pál operájához

SZEREPLŐK

AZ ÚR – basszus
MÁTYÁS KIRÁLY – tenor
BEATRIX – szoprán
KÖNYVTÁROSNŐ – mezzoszoprán
NŐI OLVASÓ – alt
FÉRFI OLVASÓ – bariton
EGY ÍRÓ – basszus
ÍRÓK, KIADÓK, TERJESZTŐK – kórus

HELYSZÍNEK

1. JELENET

1. kép: Könyves összejövetel a téren
2. kép: A tér és a menny

2. JELENET

Könyves egyesület székháza

3. JELENET

Kiadók összejövelele egy kiadóban

4. JELENET

Könyvtár

5. JELENET

1. kép: Könyves összejövetel a téren
2. kép: A tér és a menny

1. JELENET

1. kép – Könyves összejövetel a téren

ÍRÓK, KIADÓK, TERJESZTŐK

Nekünk ez már világvége,
egyre csökken népnek éhe
jó könyvekre, szép könyvekre:
igaz kevés, sok a gyenge.

ÍRÓK

Írhatunk mi bármi szépet,
nem olvasnak már a népek,
nem segít itt csak a reklám:
csodafegyver, csodaszerszám.

KIADÓK

Mennyi könyvet odaadtam,
pénz nélkül, csak bizalomban.
Hitemet is elorozták,
terjesztőké ma a világ!
Egyre várom: fizessenek,
nem kapok csak ígéretet!

TERJESZTŐK

Alig vesznek könyvet tőlem,
költségem meg van ám bőven!
Ne legyen úgy senki éhes,
ha könyve nem piacképes!

ÍRÓK, KIADÓK, TERJESZTŐK

Gutenbergnek kora óta
vágunk egyre írott szóra.
Mátyás király dicső tette:
Corvinákat gyűjtött egybe.

EGY ÍRÓ

Mátyás bizton rendet rakna,
élne csak ő – és hatalma.

EGY KIADÓ

Ez lenne a jó megoldás,
győzhetne az igazmondás.

EGY TERJESZTŐ

Igazságot szolgáltatna,
hogy a pénzét mind megkapja.

ÍRÓK, KIADÓK, TERJESZTŐK

Mátyás nincsen,
pénzünk sincsen,
nincsen velünk
semmi Isten.
De jól mondta
az a Nietzsche,
Isten halott,
istenuccse!

2. kép – A tér és a menny

AZ ÚR (valahol fent)

Az áldóját!
Hogy én halott lennék?
Ezt a bolond filozófus
terjesztette rólam...
Gyere, Mátyás, téged hívlak!

MÁTYÁS (valahol fent)

Itt vagyok, mert szólít az Úr!
Minden magyarok Mátyása!

ÍRÓK, KIADÓK, TERJESZTŐK

Csoda! Csoda! Csoda! Csoda!
Ó, egek!
Már csak az kell, hogy több könyvet
vegyenek!
Csoda, csoda, csoda, csoda,
nofene!

Annyi gond van, csak Mátyásunk bír velem!

AZ ÚR

Mátyás, legyél igazságos,
hisz a helyzet oly válságos.
Mit szólsz, mi az oka annak,
nem kell könyv az olvasónak?

MÁTYÁS

Nem teszek én igazságot,
látnom kell a valóságot,
látnom kell, hogy Pesten, Budán
mért nem nyúlnak könyvek után?

AZ ÚR

Menjél, Mátyás, leengedlek,
legyen úgy, mit diktál kedved,
kikötésem csupán egy van,
legyen veled most a bajban...

MÁTYÁS

Kinizsi a várományos?
Vagy a püspök, Vitéz János?

AZ ÚR

Asszony is kell a nagy gondhoz,
ételem is ad, ha kell, gondoz.

MÁTYÁS

Én Istenem, jó Istenem,
asszony nélkül jó lesz nekem.

AZ ÚR

Mondottam, hogy miként legyen,
ne rágódj a döntésemen!
Jöjj, királyné, Éva lánya,
legyél könyvek nagy barátja!

BEATRIX *(valahol fent)*

Nem mutatok mostan fügét,
szolgálom a könyvek ügyét!
Menjünk földre... könyvek közé,
testünk-lelkünk olvasóké!

ÍRÓK, KIADÓK, TERJESZTŐK

Csoda! Csoda! Csoda! Csoda!
Beatrix!
Királyi pár segít nekünk,
ez már fix.
Nagyobb reklám ennél aztán
nem lehet,
jó irányba forognak a
kerekek...

AZ ÚR

Menjetelek hát, menjetelek,
és küzdjetelek,
maradok én, így leszek
majd veletek!

2. JELENET

Könyves egyesület székháza

MÁTYÁS

Magyar átok, könyves átok,
hamisságok, igazságok,
hallgassunk meg minden felet,
akár sír vagy akár nevet.
Arra azért emlékezem,
aki kapott, az volt velem.

BEATRIX

Nézzük, hová tűnnek pénzek,
mit adnak és kik mit kérnek...

KIADÓK, TERJESZTŐK

Lehetne itt minden rendben,
adott szó, ha lenne egyben,
később, majd és nemsokára:
ebből lett a könyves kára.

BEATRIX

Pontosan erről van szó,
időben kell fizetni.

MÁTYÁS

Nekünk sem csak úgy, ingyen
lettek a Corvinák.
Másolók és könyvkötők,
fordítók és ügynökök
segítették gyűjteményem
folyamatos bővítését,
könyvtáramnak gazdagodását.
Ezért én mindent és mindenkit
idejében kifizettem,
bőségesen megfizettem!

KIADÓK

Ugye, érted,
nagy a baj, nagy a baj,
nem fizetnek a terjesztők,
ajajaj, ajajaj,
adósságuk a fejükön,
mint a vaj, mint a vaj...

TERJESZTŐK

A fejünkön nincsen vaj,
nincsen vaj,
nem olvassák könyveitek,
az a baj.
Adjatok ki olyat, ami
érdekes,
legyen benne minden sztori
végletes...

Birizgáljon lelket, ösztönt,
akármit,
csak vételre buzdíthasson
akárkit...

BEATRIX

Azért ebben van valami.
Jó kis szerelmes, izgató
történetek kellene.
Meg pénzt is hoz...

MÁTYÁS

Talján véred megint buzog,
efölött most szemet hunyok.

KIADÓK

Vittünk mi már lejjebb mércét:
könyv fogyasztása legyen érték,
volt mibennünk ennyi ész,
akkor is a pénz kevés.

MÁTYÁS

No hát most már tisztán látok,
mi itten a magyar átok,
mindenki csak pénzről beszél,
szépről, jóról hát ki mesél?

NŐI OLVASÓ

Az is van itt, de a piac, a piac.

MÁTYÁS

Piac? Mint Budán volt – mondjuk –
a kutyavásár?

NŐI OLVASÓ

Úgy ám! Látom, érted.
Piac van és gazdaság.
De sokszor: piaccgazdaság.
Piacgarázdaság!

MÁTYÁS

Garázdaság? Ez szomorú...
No, hívnám én a törvényt
meg a bírókat, hogy
igazságot szolgáltatassanak.

BEATRIX

A kolozsvárit? Jó ötlet,
halálra röhögöm magam...

MÁTYÁS

Hagyjad, asszony...
Az hitvány alak volt.

NŐI OLVASÓ

Hitvány alak, hitvány könyvek,
nincs, hogy kiért ontsak könnyet,
életem a könyvolvasás,
kell a jó könyv, és semmi más.

MÁTYÁS

Úgy látom, ma az a fárosz,
legyen minél nagyobb káosz.
Róka fogta csuka módra
tengődik a betűk boltja.

KIADÓK, TERJESZTŐK

Kiadó és kereskedő:
nem tudni, hogy ki a menő,
olvasó és író teng:
nagy vesztes lett Gutenberg.

MÁTYÁS

Tényleg, mi van
a szegény írókkal?

BEATRIX

Emlékszem, az egyik,
valami Janus Pannonius
igen jóképű volt...

MÁTYÁS

Ő már az enyészete...
Lássuk az élőket!

KÓRUS

Lehetne itt minden rendben,
adott szó ha lenne egyben,
később, majd és nemsokára,
ebből lett az írók kára.

3. JELENET

Kiadók összejövetele egy kiadóban

ÍRÓK

Itt vagyunk, mi, kárvallottak,
nem fizettek, jól megloptak,
vagy tán adtak keveset,
ez a hála, szeretet.
Reklamálni jöttünk ide,
velünk Mátyás s Beatrice.

EGY ÍRÓ

Nincs gazdája a bajnak,
a bajnak,
aki kér és követel,
abajgat.
Hiába van igaza,
de hiába,
úgy érzi, hogy minek jött
a világra...

MÁTYÁS

Bonfinit is segítetttem,
és hány költőt, Istenem,
derék szerzők, rajta hát,
ostromoljuk kiadóknak
ittén lévő nagy hadát!

EGY ÍRÓ

Bizony, hogy most összegyűltek,
lerohanjuk őket nyomban.
Fizessenek, és kész!
Ugye, segítesz,
gyönyörű Beatrix?
Nekem? Nekünk?
Szépséges jó királyasszony,
okosságod odahasson,
a kiadó pénzt is adjon,
szép vagy, szép vagy,
királyasszony!

BEATRIX

Mennyi csinos íróember
bízik bennem szerelemmel.
Érzem én ezt, bizsergek,
férfi tőlem begerjed.
Mennyi forró tekintet,
mind csak felém tekintget.

MÁTYÁS

Ne bizsergij, oldalborda,
királynénak más a dolga,
ne legyél most kikapós,
hadd fizessen az adós.

BEATRIX

Több kiadó egy helyen,
ezt már bizony kedvelem.
Nem járnak túl eszemen,
fizessenek esztelen.

MÁTYÁS

Ami jár, az nagyon jár,
ha már író kitalál.
Ha már kell a szövege,
legyen tele a zsebe.
Mennyit ér a szavad, ó,
ha te vagy a kiadó?

BEATRIX

Szóljatok hát, kiadók,
csak nem nyomnak az adók?!
És ha nyomnak, író is,
mért legyen hát koldus is?

KIADÓK

Megígérjük nektek most,
csak még egy kis türelem,
várni kell, csak várni kell,
olyan, mint a szerelem...
Beérik, ha megérik,
okos fejfel megértik...

EGY ÍRÓ

No, már ebből elég legyen,
lépjünk túl az ígéreten!
Elég volt, hogy egyszer majd,
szomjúság és éhség hajt!
Ha meghalunk, hogy alkotunk,
porlad testünk, halkul szavunk...
Mindenki csak mutogat,
nem lesz ebből jó falat.
Arra várunk gyorsan tippet:
pénzt is hozzon már az ihlet!

KIADÓK

A könyvetek nem kelendő,
ezt mondja ám a terjesztő.
Furcsa alak, bizony, ő,
nem fizet a terjesztő!
Vagy sokára, s várni kell,
hogy legyen kis bevétel!

BEATRIX

Na, én kézbe veszem az ügyet.
Itt ez a gyanús képű
fő-főkiadó!
Ide figyelj, te ragyás,
fizetési meghagyás
lesz vége a dolognak,
nem hagyjuk, ha meglopnak.
Jogi útra terelni,
ami jár, azt zsebelni!

KIADÓK

Jogi útra jogállamban,
meglehet,
nem csak pénzünk, vagyonunk sincs,
ne feledd!

MÁTYÁS

Hadd tegyek én igazságot,
szörnyű, amit épp most látok.
Kérjük meg az olvasókat,
áldozzanak hát a szónak,
lesz így több könyv
és még több pénz,
elmúlik tán ez a vész...

Te meg, asszony,
ne nézegesd az írókat,
nincs nekik semmijük!
Csak bajuk!

BEATRIX

Már megint beleszól
mindenbe. Ez a baj!

ÍRÓK

Nincs gazdája a bajnak,
a bajnak,

aki kér és követel,
abajgat.
Hiába van igaza,
de hiába,
úgy érzi, hogy minek jött
a világra...

MÁTYÁS

Budán is a könyveink közt
éreztem magam a legjobban.
Irány egy könyvtár,
lesz ott bőven olvasó!

BEATRIX

Megyünk, ha követnek.

EGY ÍRÓ

Megyek én is!
Megyek veled!

ÍRÓK

Mi is megyünk, mi is megyünk
veletek,
mert kell nekünk,
mert kell nekünk
olvasói szeretet!

4. JELENET*Könyvtár***MÁTYÁS**

Istenem, hát mindjárt sírok!
Nyugodjunk meg a könyvtárban,
mennyben, földön erre vágytam.
Könyvek között sok olvasó,
nem lehet itt senki tahó.

MÁTYÁS, BEATRIX

Könyvek között sok olvasó,
nem lehet itt senki tahó!

KÖNYVTÁROSNŐ

Rosszul látod, jó királyom,
rosszul látod, dicső nej,
könyvtárban sincs béke-álom,
sajnos már nem az a hely.
Hígul betű s hígul ember,
alig vált szót Gutenberggel.

MÁTYÁS

Istenem, hát nincs is remény?
Sok Corvina mért volt enyém?
Betűvetők, költők, írók...
Istenem, hát mindjárt sírok!

MÁTYÁS, BEATRIX

Betűvetők, költők, írók...
Istenem, hát mindjárt sírok...

EGY ÍRÓ

Jaj, ne sírjál, királyasszony,
szó fakadjon, könny apadjon,
s hallgassál meg, Mátyás király:
azért lett e ronda viszály,
mert, ami most bennünk fészkel,
nem mondjuk ki józan ésszel,
vagy ha igen, nincs piacunk,
s bár mi adunk, mégsem kapunk.
Azért persze pennánk érték,
s nem adjuk fel soha végképp.
Ehhez segít a szerelem,
nem sötét és nem mély verem.
Közelemben nő ha izzik,
fölhevülök, ez már richtig.

KÖNYVTÁROSNŐ

Ilyen író szívünk vágya,
nem lesz ajtó soha zárva!

EGY ÍRÓ

Közelemben nő ha izzik,
fölhevülök, ez már richtig.

BEATRIX

Férfi hogyha értem hevül,
bizsergek én kívül-belül,
megmentek én férfit, könyvet,
mindenkinek így lesz könnyebb.

KÖNYVTÁROSNŐ

Attól tartok, nem én kellek
ennek a kófic írócskának.

NŐI OLVASÓ

Én talán igen?
Kezembe se venném a könyveit...

BEATRIX

Megmentek én férfit, könyvet,
mindenkinek így lesz könnyebb,
mindenkinek így lesz könnyebb.

FÉRFI OLVASÓ

Bizony ez kell, ments meg minket,
jó királyné, adok tippet,
ha az író kesereg,
nem biztos, hogy jó neked,
inkább derűs olvasó,
neked inkább az való.

BEATRIX

Megmentek én férfit, könyvet,
mindenkinek így lesz könnyebb,
mindenkinek így lesz könnyebb!
Szép az író, mégis szebb,
ha olvasó ölelget.

MÁTYÁS

Mi folyik a hátam előtt?
Mi folyik a hátam előtt,
láttam annyi betűvetőt,
láttam nemet, olvasót,
láttam nőt is, kikapóst,
mégsem merte egyik sem –
más világ ez, Istenem!
Más világ ez, Istenem!

BEATRIX

Mi van akkor, ha más világ,
jobb ez nekem, mint másvilág.
Kevés könyv, de sok a gyönyör,
éhes testem tán nem gyötör...

FÉRFI OLVASÓ

Jó a könyv, de jobb a kéz,
befogad majd sötét éj.

MÁTYÁS

Ebből elég, ebből elég!

BEATRIX

Elég, nem elég,
én jól érzem magam!

MÁTYÁS

Visszavagyom ama térre,
ahol az Úr hívott fényre,
s Uram előtt omlok térdre,
vigyen vissza gyorsan égbe!
Ebből elég, ami itt van,
nem segít már ima, hittan.
Visszavagyom, vissza égbe,
mai pokol, legyen vége!

KÖNYVTÁROSNŐ

Elkísérlek, jó királyom,
csodálkozunk a csodákon.

NŐI OLVASÓ

Elkísérlek én is, király,
könyvvilágból csoda-irány!

BEATRIX

Nem csoda, hogy már nem álom,
megtaláltam az én párom.

BEATRIX, FÉRFI OLVASÓ

Menjünk, menjünk, ez a dolgunk,
könyvek mellett rostokoltunk
eleget, eleget...

MÁTYÁS

Jöjjön, aki látni akar,
nem csalás, nem ámtítás,
hogy egy király, magyar király
elvágyik a magyar földről,
nem is kérdés, nem vitás...

5. JELENET

1. kép – Könyves összejövetel a téren

MÁTYÁS

Elvágok én most már innen,
el a Földről: hitem nincs,
hittem azt, hogy kellet itten,
nem maradok Föld-bilincsből:
hittem azt, hogy van értelme,
ha az ember teste-lelke
nemesedik szótól, könyvtől,
ezért jöttem le a mennyből.
Amit láttam, több mint szégyen,
kufárok közt semmi éden.
Voltam, vagyok humanista,
ezért vágyom égbe vissza,
segíteni úgysem tudok,
s férfiként is sebzett vagyok!

BEATRIX

Mit prédikálsz, férjem, király?
Régóta van köztünk viszály,
a világ meg ilyen-olyan,
felséged meg úgy odavan.
Az a lényeg, legyen kérő,
a természet nagy kísértő.

MÁTYÁS

Uram, segíts, mennybe vágyom,
halljad meg a kiáltásom!

BEATRIX

Én meg, Uram, arra kérlek,
maradhassak Földön végleg!

2. kép – A tér és a menny

AZ ÚR (valahol fent)

Hívtatok, hát itt is vagyok,
tartsatok most panasznapot!

MÁTYÁS

Uram...

BEATRIX

Dehogy panaszkodom én!
Szeretnék maradni,
egészen jól érzem magam a Földön,
ezt a kérésem teljesítsd!

MÁTYÁS

Uram...

BEATRIX

Ugye, megteszed?
Mindenkinek jobb talán,
ha egy ilyen nőszemély, mint én,
nem ott fönt rontja a levegőt.

MÁTYÁS

Uram...

BEATRIX

Szóval, Uram...

AZ ÚR

Elég, elég, elég!
Locsi-fecsi beszéd,
érdekelnek más beszédek,
meghallgatok minden népet:
szóljatok, én hallgatok!

BEATRIX

Szóval, Uram, megmondtam,
veszem úgy, hogy maradtam.

FÉRFI OLVASÓ

Bizony, én is erre vágyom,
 Beatrixet úgy kívánom.
 Uram, vágyat ha te adtál,
 tudnod kell, hogy szép asszonynál
 nyugszik férfi lelke-teste...
 Megnyugvásunk, szóljál, lesz-e?
 Lesz-e?

EGY ÍRÓ

Nyugalomra vágyom én is,
 mennyire, de mennyire,
 aki mellém állna ebbe':
 senki se, de senki se...
 Marad tollam, kevés pénzem,
 reménykedem, hogy kellek,
 s kell a művem olvasónak,
 én meg így-úgy eltengem...

NŐI OLVASÓ

Írjál olyat: mennydörögiön,
 élveztessen, pénzt is hozzon,
 forgatva a könyveidet
 az olvasó hadd zokogjon.
 Aztán persze legyen kacaj,
 elűzetik végül a baj.

BEATRIX

Így gondolom én is.
 Pontosán így.
 Sok-sok nevetés kell,
 hagyjuk a bajokat,
 szeressük egymást!
 Ami jó, az jó,
 könyvek nélkül is...

KÖNYVTÁROSNŐ

Könyvek nélkül sivár vagyok,
 mintha lopnám csak a napot.
 Minden könyvtár templom nekem,
 minden betű őselemem.

Az Úr

Minden betű, minden szó
 végső célja legyen jó,
 akinek én lelket adtam,
 döntsön szabad akaratban,
 döntsön szabad akaratban!

MÁTYÁS

Uram!

BEATRIX

Akkor tehát...

ÍRÓK, KIADÓK, TERJESZTŐK

Akkor tehát mi is vagyunk,
 könyves világ az otthonunk.
 Azaz lenne, hogy ha benne
 ennél bizony több pénz lenne.

Az Úr

Hol pénzt kértek, hol meg hitet,
 elhagylak én most titeket!

MÁTYÁS

Ugye engem viszel, engem?

BEATRIX

Maradhat itt testem-lelkem?

NŐI OLVASÓ

Ész és érzés: legjobb mix!

FÉRFI OLVASÓ

Társam lesz hát Beatrix?

ÍRÓ

Olvasók és nő már nix!

KÖNYVTÁROSNŐ

Árva vagyok, mint két x!

AZ ÚR

Nem kell ide kromoszóma,
hallgassatok hát a szómra:
van bennetek genetika,
és mily kevés az etika...
Pedig nektek irányt szabtam!
Irányt szabtam...

ÍRÓK, KIADÓK, TERJESZTŐK

S velünk, Uram,
velünk hogyan?

AZ ÚR

Mátyás térjen vissza mennybe,
lenn maradjon Beatrixe.

MÁTYÁS, BEATRIX

Döntésed oly boldoggá tesz,
égben, Földön nekünk menny lesz.

ÍRÓK, KIADÓK, TERJESZTŐK

S velünk, Uram,
velünk hogyan?

AZ ÚR

Nem segített nektek Mátyás,
tőlem legyen hát az áldás.
Távozóban kérem s mondom:
világotok legyen otthon!

ÍRÓK, KIADÓK, TERJESZTŐK

Próbálkoztunk, próbálkozunk!
Világ legyen az otthonunk?
Könyv kell, pénz kell, s talán végül
földi létünk épül-szépül.
Ha meg nem, hát mit tehetünk:
élünk, élünk, élünk, élünk...